

L'EXPOSICIÓ *HOMO ECOLOGICUS*

LA CULTURA I EL TURISME INSOSTENIBLES

SANTIAGO VILANOVA →
PERIODISTA I CONSULTOR AMBIENTAL

A Barcelona no hi ha cap hotel que disposi d'una auditoria ambiental i energètica seriosa, ni cap ha optat per introduir a fons l'estalvi i l'energia solar, tenint cura d'evitar l'impacte sobre els clients dels productes contaminants com l'amiant, els PCB o els pesticides i els herbicides. A Catalunya, d'altra banda, propostes com la International Hotels Environment Initiative, que comporta un codi ambiental per a totes les cadenes que s'hi acullen, han estat inviablès. Aquest dèficit, en comparació a altres capitals europees, no ha impedit que Barcelona es converteixi en un dels objectius del turisme de massa.

El Departament de Turisme, creat el 1980, ha tingut titulars que han passat amb més pena que glòria: Francesc Sanuy, Narcís Oliveras, Joaquim Molins i Lluís Alegre, que no s'havien forjat cap currículum en el sector. Eren simplement homes de confiança del president Pujol per continuar la política desenvolupista de «sol i platja», camps de golf, ports esportius i urbanitzacions en el front litoral. Antoni Subirà, conseller d'Indústria i Energia, va controlar el Departament a partir de 1996, i va col·locar-hi Xavier Civit com a darrer director general en substitució de Josep M. Cortadellas. A Civit el veurem de vocal junt amb Antoni Vives, secretari general del Departament de Presidència, del Consorci Portal Costa Brava-Illa Isozaki de Blanes, projecte faraònic de la darrera etapa pujolista que va fer aigües per la seva proposta especulativa. El Govern Pujol va atorgar a aquesta iniciativa turística [arquitectònicament insostenible] un crèdit de 30 milions d'euros a través de l'Institut Català de Finances; tres milions d'euros per a l'avantprojecte i quasi un milió per a les campanyes publicitàries relacionades amb la fira Meeting Point. Però Albert Mitjà, director de l'Institut Català d'Energia, va entendre que un nou model turístic per al segle XXI havia d'incorporar inevitablement els paràmetres de sostenibilitat per ser competitiu: havia d'introduir l'energia solar

La manipulació del concepte de la sostenibilitat ambiental i energètica no ha afectat únicament els Departaments de la Generalitat més implicats, sinó també els que gestionen el turisme i la cultura; molt especialment el turisme, tradicionalment dominat per empresaris amb poca sensibilitat ambiental.

tèrmica i fotovoltaica, l'estalvi energètic i el reciclatge de residus. Per això va encarregar una primera anàlisi prospectiva, on es definia una nova governabilitat i gestió del Departament: *L'energia del turisme sostenible. Estratègies globals i locals per al desenvolupament de les energies renovables en el turisme del segle XXI*. L'absoluta indiferència i les pressions directes del conseller Subirà en van impedir la publicació.

El novembre de 1999 Albert Mitjà va promoure un seminari sobre «Turisme sostenible, energies renovables i eficiència energètica» a Girona que va significar un pas endavant en el diàleg i concertació. El programa, però, seria rectificat per part del lobby turístic per impedir una presència activa dels grups i dels experts ecologistes. De fet, el debat Costa Brava i les contínues crítiques de científics, universitaris i ecologistes contra la degradació del paisatge i del litoral no van ser mai escoltades pels funcionaris i responsables del Departament.

El turisme, del qual depèn el 20% de la població, mai no ha aconseguit tenir una estratègia coherent de sostenibilitat i els empresaris s'han basat sempre en la qualitat del paisatge que ens queda per qualificar de «sostenible», una de les activitats que més aberracions urbanístiques i destrosses ambientals ha ocasionat.

No sembla que els nous aires polítics del Departament, ara controlat per ERC, portin canvis en aquesta línia. El conseller Josep Huguet ja ha rebutjat qualsevol impost ambiental sobre el sector, sense el qual no es podrà rectificar la mentalitat dels empresaris. Fins avui tampoc no li hem sentit a dir res a favor de reconvertir el model turístic per complimentar el Protocol de Kyoto. La tenalla Josep Huguet-Jordi Portabella, a la Generalitat i a l'Ajuntament de Barcelona, sobre el turisme català no sembla que vagi en la direcció d'esmenar la plana a les manipulacions que feia el Govern de CiU.

L'EXPOSICIÓ *HOMO ECOLOGICUS*

La sostenibilitat és un concepte radical que requereix un canvi cultural. Especialment dels consumidors i dels creatius. Fer avançar les idees ambientals en el terreny de la cultura sempre ha estat una obsessió per als pioners de l'ecologisme. Per això es va presentar un projecte d'exposició i debats al conseller de Cultura Joan Guitart el

1995. Els anteriors consellers (Max Cahner, Joan Rigol i Joaquim Ferrer) no s'hi havien motivat mai, tot i ser clau per repensar el nacionalisme. La transversalitat de la nostra proposta va ser, com era de preveure, intervinguda pels agents del pujolisme disposats a no cedir cap espai de divulgació ecològic i cultural als «radicals». Després de diverses reunions amb funcionaris del Departament de Cultura es va convenir deixar l'exposició a mans de l'associació KRTU (Cultura, Recerca, Tec-

MAQUETA DEL PROJECTE ISOZAKI A BLANES.

nologia, Universals) i de Vicenç Altaïó, representant de la Comissió Assessora per a la Modernització de la Cultura. La mostra es diria *Homo Ecologicus. Per una cultura de la sostenibilitat* i es realitzaria de febrer a abril de 1996 a la Fundació Miró.

En el Comitè organitzador hi trobaríem l'inefable Jaume Pagès, rector de la UPC, que vuit anys després esdevindria màxim responsable ideològic del Fòrum 2004, junt amb Jordi Oliveras (vinculat al grup Agbar), i Marta Lacambra, llavors secretària general a Cultura, que seria directora de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), favorable als transvasaments del Roine i de l'Ebre. L'equip de la revista *Userda* vam aconseguir el control de la part de l'exposició destinada a l'evolució de la comunicació ambiental. Tinguérem una absoluta llibertat per redactar una historiografia a partir dels anys seixanta i a través dels sectors ecologistes, ambientalistes, institucions, grups industrials i mitjans de comunicació.

Ramon Folch va ser el responsable de definir el concepte de sostenibilitat en un apartat de la mostra: «La sostenibilitat: concepte i difusió d'una idea». I ho va fer hàbilment, com és característic en totes les seves actuacions, sense trepitjar cap ull de poll de l'establishment; com ho faria, també, en el Fòrum 2004 amb la mostra «Habitat el món» [quasi 4 milions d'euros

L'EXCONSELLER «INSOSTENIBLE» ANTONI SUBIRÀ

de cost!), on es repetirien els conceptes d'*Homo Ecologicus* però amb més mitjans virtuals.

Tret dels nostres documents crítics contra l'energia nuclear i els projectes urbanístics del Govern Pujol, en cap altre lloc de l'exposició no es va posar en contradicció el contingut rupturista del concepte de sostenibilitat amb el model energètic i urbanístic dominant a Catalunya. Semblantment va passar amb els continguts i en els «Diàlegs» del Fòrum 2004. Molta opulència tecnològica per distreure'n de la realitat: una societat productivista i consumista, incentivada pels governants i pels sectors econòmics dominants.

Amb el Departament de Cultura vam aconseguir poques coses més, a part d'una taula rodona el novembre de 2002 sobre la relació entre la poesia de Verdaguier i la naturalesa. Per primera vegada es parlaria a l'Ateneu Barcelonès de llengua i ecologia. Aquest acte es va fer gràcies a la col·laboració de Víctor Batallé, escriptor i comissari de l'Any Verdaguier i la presència d'experts i amics com Xavier Garcia, Narcís Garolera, Isabel-Clara Simó, Rafael Subirachs i Joan Vallès. Amb aquell debat vam inaugurar la sala que porta el nom del nostre gran poeta nacional.

El nous vents ideològics que han arribat al Departament de Cultura semblen, contràriament al que ha passat al Departament de Turisme, més favorables al concepte de sostenibilitat. Per a aquest Any del Llibre i la Lectura ja s'ha programat un simposi sobre literatura i ecologia proposat per l'associació Una Sola Terra. És un primer pas esperançador. La trista realitat dels darrers vint anys, però, es que tot i l'enorme despesa de les convocatòries de Catalunya, demà, l'*Agenda 21 de Catalunya*, l'exposició *Homo Ecologicus*, el Fòrum 2004 i la creació del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, la política ambiental del Govern CiU va provocar l'augment en un 50% de les emissions d'anhidrid carbònic a l'atmosfera i en més d'un 25% la producció de residus. Un avís per al Tripartit que governa ara a cada cantó de la plaça de Sant Jaume.

La sostenibilitat ha esdevingut una entelequia; un concepte estrany per al públic que permet als governants ser alhora desenvolupistes i «ecologistes». Una coartada perfecta que la societat civil no hauria de tolerar.

Proper capítol:

L'homenatge a Denis de Rougemont i l'europeisme insostenible.